

УДК 32: 811.111'272

Павленко Н.О.

(Житомирський держуніверситет імені Івана Франка)

ЦІННІСНІ ПОНЯТТЯ У ПОЛІТИЧНИХ ДИСКУРСАХ ДЖЕРІ АДАМСА ТА ЛЕХА КАЧИНСЬКОГО

У статті здійснюється компаративний аналіз найголовніших ціннісних понять у політичних дискурсах президента партії Sinn Fein Джері Адамса та президента Польщі Леха Качинського на початку XXI ст.

Цінності є одним з найголовніших теоретичних понять та центральним компонентом емпіричного дослідження у соціальних науках. Це саме той об'єкт, у дослідженні якого об'єднують свої зусилля психологи, соціологи, лінгвісти, оскільки такі поняття як цінності, установки, ієрархія цінностей, ціннісні орієнтації знаходяться у тісному зв'язку та взаємній обумовленості.

Предметом дослідження цієї розвідки виступають ціннісні поняття політичних дискурсів президента партії Sinn Fein Джері Адамса та президента Польщі Леха Качинського на початку XXI ст.

Мета дослідження полягає у виявленні специфічних особливостей семантичного наповнення ціннісних концептів у промовах Джері Адамса та Леха Качинського.

Робота має зв'язок з актуальною тематикою досліджень концептуального простору мови політичної партії Sinn Fein та президента Польщі. Результати досліджень можуть слугувати необхідним підґрунтям для опису мовних картин націоналістичних партій Північної Ірландії та президентського дискурсу Польщі.

Аналіз ціннісних понять здійснюється, головним чином, на *матеріалі* ідеолого-політичних текстів: Sinn Fein launch Assembly election manifesto (передвиборча промова Джері Адамса представлена 28 лютого 2007) та першої промови Леха Качинського як президента.

У сучасній науці поняття цінності належить до найскладніших і найбагатозначніших. Про це свідчить існування різних визначень поняття цінності [1: 112]. Численні вчені досліджували цінності і намагалися дати їх визначення (Бургін М.С., Кузнецов В.М., Дробницький О.Г., Кириленко Г.Г., Розов Н.С., Ручка А.А., Філюшин В.А.) [2,3,4,5,6]. Цінності взаємопов'язані і взаємообумовлені. Вони є способом категоризації світу на основі оцінки, і духовний світ може бути описаний як ієрархія цінностей [7: 39].

У кожній особистості існують власні ціннісні пріоритети, які з часом можуть змінюватися. Тип особистості визначається у властивій їй ієрархії цінностей, яка і будує антологічну основу особистості [8:

764]. Цінності не існують об'єктивно, вони лише об'єктивовані і становлять концептуалізацію бажаного [9: 116].

М.Бургін та В.Кузнецов систематизували основні цінності і розробили три шкали, де цінності класифіковані за певною ознакою. У першій шкалі такою ознакою виступають абстрактні властивості (предметні цінності, цінності навколишнього середовища, індивідів, груп, суспільства, людства, логосу), у другій – спрямованість цінностей (самоорієнтовані цінності – ергативні, біосоціальні; орієнтовані зовні цінності – особистісно-групові, соціально-особистісні, особистісно-загальнолюдські, суспільно-групові), у третій – види корисності (тілесні, економічні, соціальні, юридичні, моральні, когнітивні, естетичні, інтелектуальні, професійні) [1: 118 – 121].

В.Карасик запропонував схему, що представляє цінності у вигляді двох осей, що перетинаються: вертикальна вісь суб'єктивних цінностей (субутилітарні – утилітарні – моральні – суперморальні норми) і горизонтальна вісь суб'єктивних цінностей (особистісні чи ідіосинкратичні – колективні – національні (етнічні) – цивілізаційні норми) [9].

Ціннісна картина світу – це частина мовної картини світу, що моделюється у вигляді взаємозалежних оцінних суджень, які співвідносяться з юридичними, релігійними, моральними кодексами, загальноприйнятими судженнями здорового глузду, типовими фольклорними, літературними сюжетами; ціннісні доміанти – найістотніші для даної культури змісти, сукупність яких утворює певний тип культури, який підтримується і зберігається в мові [10: 5].

А.Белова зазначила, що, окрім етичних та моральних цінностей, існують професійні (які можна назвати професійними кодами). Домінантою будь-якої системи цінностей виступає мораль [7: 40].

Цінності знаходять своє відображення у вигляді моральних принципів та норм, ідеалів, установок та цілей. Розрізняють матеріальні, суспільно-політичні та духовні цінності, а також позитивні та негативні цінності [11: 1473].

Протягом останніх років інтерес дослідників викликає проблема існування загальнолюдських цінностей як метацинностей. У суспільствах, що перебувають у перехідному періоді, відбувається криза цінностей, яка полягає у переході моноструктури цінностей, яка існувала протягом довгого часу до плюралізму нормальних людських цінностей.

Як свідчать результати досліджень, що проводилися протягом кількох десятиліть у багатьох європейських державах, спостерігається процес поступової трансформації пріоритетів цінностей. Такі зміни спостерігаються у різних сферах: в галузі мотивації праці, сімейного життя, сексуальних стосунків та релігійної орієнтації [12: 159]. Однак

найголовнішим досягненням є загальна тенденція у бік демократизації життя, феномен зростання цінностей демократії.

Існує припущення, що зміни в системі цінностей тісно пов'язані з політичними змінами та можливостями для свободи в галузі політичної поведінки – з самовираження. Це пов'язано не лише із самореалізацією, а й з такими політичними цінностями, потребами як, наприклад, розважливий уряд. Спостерігається потреба у демократизації, тобто у так званій партиципативній демократії, яка передбачає максимальне залучення громадян.

Звичайно, не лише з політичними змінами пов'язані зміни цінностей. Існують й інші причини, всі вони є взаємопов'язаними, взаємообумовленими, однак політичні зміни є основними.

Можна з упевненістю стверджувати, що ціннісні поняття знаходяться у центрі дискурсу президента партії Sinn Fein Джері Адамса та президента Польщі Леха Качинського. Безперечно, обидва політика є авторитарними особистостями. Доведено, що кожна авторитарна особистість має власну систему цінностей і у ситуаціях, де особисті цінності переплітаються з колективними або етнічними. Ціннісні пріоритети безпосередньо впливають на формування дискурсу авторитарної особистості.

Ключовим поняттям політичної діяльності Джері Адамса та Леха Качинського є лексема democracy, яка присутня майже у всіх їх виступах, інтерв'ю та прес-конференціях. Наприклад, у промові "Building an Ireland of Equals" президента партії Sinn Fein зазначає: "We are building a true democracy, where both political and economic power is distributed as widely as possible – an Ireland based on justice, rights and empowerment." Цінностей [13].

Лексеми democracy, equality, freedom знаходяться у центрі системи політичних цінностей усіх демократичних держав. Найбільшою цінністю в суспільстві є людина, мета якої знайшла своє відображення у вигляді свободи та рівності. Згадується також найдавніша та найголовніша цінність – рівна можливість для всіх громадян (equal opportunity): "...for his activities in the ongoing effort to secure equality of treatment for all Irish men and women. We want a rights' based society, where all citizens are treated equally" [13].

Щодо понять equality та freedom у розумінні президента Польщі, то він, на нашу думку, не повністю дотримується їх. Йдеться про легалізацію прав гомосексуалів та абортів. Лех Качинський ще на початку своєї політичної кар'єри відстоював негативне ставлення і продовжує слідувати своїм принципам. Нещодавно він перебував з офіційним візитом у Північній Ірландії, де на Національному Форумі (the National Forum on Europe) він сказав: "Homosexuals are entitled to the same rights as everyone else, but if homosexuality were "freely

promoted" as a lifestyle the human race could disappear"[14]. Ця репліка викликала у європейців хвилю незадоволення, що призвело до скандалу в ЗМІ ("distempered, ignorant, unsophisticated attitudes"; "eliminate gross and crass discrimination") [14].

Хочемо ще раз зазначити, що лексеми democracy, equality, freedom знаходяться у центрі системи політичних цінностей усіх демократичних держав. Найбільшою цінністю в суспільстві є людина, мета якої знайшла своє відображення у вигляді свободи та рівності.

Свобода совісті та віросповідання – найважливіші принципи демократичного суспільства. Лех Качинський завжди виступав на захист традицій католицизму (... campaign centred on a pledge to defend traditionalist Catholic values.) [15].

"We, the Polish Nation – all citizens of the Republic, Both those who believe in God as the source of truth, justice, good and beauty, As well as those not sharing such faith but respecting those universal values as arising from other sources...".

В свою чергу, Джері Адамс закликає: "...to fight discrimination against northern Catholics by the British government in the areas of housing, employment, education and language...", а щодо дискримінації ірландської мови обіцяє "...to bring forward an Irish Language Act." [15].

Велика роль у промовах політиків приділяється освіті (education) та необхідним змінам у ній. Джері Адамс зазначає: "...we end academic selection – replace with parental choice and Pupil Profiles to transfer to all ability post primary education; extra money to schools where measured social and educational need high; legislation to guarantee rights of children with autism and specific needs... Resource Integrated and Irish Medium education." [16].

В одній із заяв також йдеться про таке важливе поняття в житті людини, як "робота" (work), і праця, яка повинна гідно винагороджуватися (work equals reward).

Звертаючись до важливого ціннісного поняття jobs, обидва президенти говорять про нові робочі місця, які з'являться у результаті подальшого розвитку економіки ("to maintain a high level of state benefits for the poor while tackling high unemployment.") [15], але й одночасно проти "the extremes of free-market economics, corruption, providing security in economy, support for indigenous small and medium businesses "[16].

Найголовніші цінності народу та уряду визначають такі поняття: health, safety, security. У Польщі та Ірландії особливо гостро постають проблеми бідності (poverty) та житла (social housing).

Лех Качинський зазначає такі пріоритети внутрішньої політики держави: " elementary social security, health security, basic conditions for the development of the family, the security of commerce, increasing social

solidarity in Poland, providing security in economy, ... fighting corruption, stamping out corruption, reforming public finances and building roads and houses" [15]. Президент Sinn Fein створює такі соціальні програми: Investing for Health Strategy, Rural Regeneration Strategy та Anti-Poverty Strategy, в яких виступає: "for first class health and education services, against privatisation of health services, for a suicide prevention strategy, for protection for the environment, to deliver on services for the elderly, the vulnerable and disadvantaged, tackle social housing crisis, rural regeneration, also a duty to oppose the water charges and the unfair rates burden being imposed by British direct Rule Ministers"[16].

Обидва політики звертаються до понять trust та understanding, які є важливими компонентами системи політичних цінностей, та до проблеми реформування політичних інститутів (restore political institutions). Джері Адамс закликає до проведення всенародного референдуму щодо статусу держави "Island wide referendum on Irish Unity"[16].

Одне з ключових понять – поняття peace, яке також належить до системи традиційних політичних цінностей (the path of peace, the peace process), особливої гостроти набуло в Ірландії. Джері Адамс завжди виступав і закликав до миру в країні, якого нещодавно було досягнуто: "... for the peace process in Ireland and for his continuing efforts in the building of a stable, democratically negotiated peace settlement. We are in opposition to the war in Iraq; support for Peace Processes in the Middle East and Basque Country." [16].

У результаті компаративного аналізу політичних дискурсів лідера партії Sinn Fein Джері Адамса та президента Польщі Леха Качинського на початку XXI ст. виявлено, що їх система цінностей включає не лише суто політичні, а й загальнолюдські, соціальні та культурні цінності, так звані "традиційні цінності"(traditional values), які знаходяться у центрі уваги суспільства.

Апеляція до системи цінностей була і залишається досить ефективною зброєю у виборчих кампаніях. Дослідження змін у системі цінностей, а також вивчення ціннісних понять у політичному дискурсі є досить цікавою і залишається однією з найменш досліджених лінгвістичних проблем.

Список використаних джерел та літератури

1. Бургин М.С., Кузнецов В.И. Аксиологические аспекты научных теорий. – К.: Наукова думка, 1991. – 184с.
2. Дробницкий О.Г. Понятие морали. Исторически-критический очерк. – М.: Наука, 1974. – 388с.
3. Кириленко Г.Г. Мировоззрение и формирование ценностных ориентаций личности. – М.: Знание, 1983. – 40с.

4. Розов Н.С. Ценности в проблемном мире: философские основания и социальные приложения конструктивной аксиологии. – Новосибирск: Уzd-во Новосибирск. ун-та, 1998. – 292с.
5. Ручка А.А. Ценностный поход в системе социологического знания. – К., 1987. – 326с.
6. Филюшин В.А. Ценностные ориентации в гуманитарном познании: научно-аналитический обзор литературы по аксиологической проблематике. – К., 1989 – 48с.
7. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации. – К., 1997. – 300с.
8. Киссель М.А. Ценностей теория // Филос. энциклопед. словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – с.763-764
9. Попова Е.А. Культурно-языковые характеристики политического дискурса (на материале газетных интервью): Автореферат дис.канд.фил.наук. – Волгоград,1995. – 229с.
10. Карасик В.И. Культурные доминанты в языке // Языковая личность: культурные концепты: Сб.науч.тр. – Волгоград: Перемена, 1996. – с.3-16
11. СЭС – Сов. энциклопед. словарь / Гл. ред. А.М.Прохоров. – изд. 4-е – М.: Сов. энциклопедия, 1987.
12. Ингльхарт Р. Ценности в кризисном социуме // Психологический журнал. – 1991. - №6 – С.154-155
13. Building an Ireland of Equals from webmaster@sinnfeinnnews.com. Retrieved on 2007 – 04 – 23.
14. Deaglan de Breadun. Unwise to promote homosexuality – Kaczynski, National Forum on Europe // originally at The Irish Times, 2005. – 02 – 21. Retrieved on 2007 – 04 – 23.
15. Lech Kaczynski. Presidential elections from http://en.wikipedia.org/wiki/Lech_Kaczynski. Retrieved on 2007 – 02 – 28.
16. Sinn Fein Launch Assembly Election Manifesto. Gerry Adams Presidential Address 2007 from www.sinnfeinassembly.com/en/manifesto. Retrieved on 2007 - 03 – 03.

N.O. Pawlenko. Cenne pojęcia w politycznych dyskusjach Gerry Adamsa i Lecha Kaczyńskiego.

W artykule analizowane są cenne pojęcia w politycznych dyskusjach prezydenta partii Sinu Fein Gerry Adansa i prezydenta Polski Lecha Kaczyńskiego w XXI w.

Pavlenko N.O. Political Values in Gerry Adams and Lech Kaczynski's Discourse.

The main political values and principals in Gerry Adams and Lech Kaczynski's discourse are analyzed comparatively in the article.